

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне телекоммуникациялар нарығын және деректерді өңдеу орталықтарын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасына қорытынды

Парламентаризм институты Қазақстан Республикасының Үкіметі бастамашылық жасаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне телекоммуникациялар нарығын және деректерді өңдеу орталықтарын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын (бұдан әрі – заң жобасы) қарап, мынаны хабарлайды.

Заң жобасы Мемлекет басшысының 2024 жылғы 2 қыркүйектегі «Әділетті Қазақстан: заң мен тәртіп, экономикалық өсім, қоғамдық оптимизм» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі Жалпыұлттық іс-шаралар жоспарының 39-тармағын орындау шеңберінде әзірленді.

Заң жобасының негізгі мақсаты қазіргі заманғы телекоммуникация желілерін құқықтық реттеудің кейбір мәселелерін жетілдіру, телекоммуникация инфрақұрылымын дамыту, телекоммуникация желілерін рұқсат етілмеген трафиктен қорғау, сондай-ақ деректерді өңдеу орталықтарын дамытуды ынталандыру және т. б. Осыған байланысты заң жобасының негізгі жаңалықтары мыналар болып табылады:

- операторлардың байланыс желілері мен құрылысжайларды салуы үшін электрмен жабдықтау жүргізілген орын беру жөніндегі жергілікті атқарушы органдардың құзыретін кеңейту;

- экономиканың барлық салаларында қолданылатын заттардың интернет желілерінің тұжырымдамасы мен заңнамалық реттеуді енгізу

- радиожііліктерді беру рәсімдерін оңайлату және жеделдету, радиожііліктер мен байланыс инфрақұрылымын бірлесіп пайдалану мүмкіндіктерін кеңейту;

- деректерді өңдеу орталықтарының қызметін ұйымдастырудың жаңа тәртібін белгілеу және т. б.

Жалпы алғанда, заң жобасы телекоммуникациялар нарығын дамытуға, инновациялық цифрлық шешімдерді енгізуге, байланыс қызметтерінің сапасы мен қолжетімділігін арттыруға, сондай-ақ Қазақстан Республикасының ақпараттық және ұлттық қауіпсіздігін нығайтуға ықпал ететін заманауи және құқықтық негіздерді құруға бағытталған

Сонымен бірге, келесі ескертулер мен ұсыныстарды атап өткен жөн.

Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» 2001 жылғы 23 қаңтардағы Заңы

1. Заң жобасы Заңның 27-бабы 1-тармағының 7-3) тармақшасының және 31-бабы 1-тармағының 7-1) тармақшасының жаңа редакцияларын көздейді: «байланыс желілері мен құрылысжайлар салу үшін байланыс операторларына олардың өтініші бойынша электрмен жабдықтау жүргізілген орындар береді» (СК-нің 2 және 3-позициялары).

Бұл нормада құқықтық белгісіздік бар, өйткені «желілер құрылысы» ұғымымен нақты қандай объектілер қамтылатыны белгісіз, нәтижесінде тиісті өкілеттіктің нақты мақсатты және функционалды бағыты жоқ. Бұл оны орынды немесе жер учаскесін пайдаланудың басқа түрлерінен ажыратуға мүмкіндік бермейді және еркін пайдалану тәуекелін тудырады. Осыған байланысты **желінің инфрақұрылым объектілерінің** құрылысын көрсете отырып, осы норманы нақтылаған орынды. Мұндай нақтылау ұсынылатын орындардың мақсатына баса назар аударады және кейіннен заңға тәуелді нормалармен реттеу үшін нормативтік шектеулер қоюға мүмкіндік береді.

Осыған байланысты Заңның 27-бабы 1-тармағының 7-3) тармақшасын және 31-бабы 1-тармағының 7-1) тармақшасын мынадай редакцияда жазуды ұсынуға болады:

«байланыс желілері инфрақұрылымы объектілерін және құрылысжайлар салу үшін байланыс операторларына олардың өтініші бойынша электрмен жабдықтау жүргізілген орындар береді

Қазақстан Республикасының «Байланыс туралы» 2004 жылғы 5 шілдедегі Заңы

2. Заң жобасында Заңның 2-бабының 30-1) жаңа тармақшасы ұсынылған, онда «заттар интернеті» ұғымын «бұл интернетке қосылу мүмкіндігі бар және бір-бірімен немесе сыртқы ортамен өзара әрекеттесу үшін біріктірілген құралдар және технологиялармен жабдықталған физикалық объектілер арасындағы мәліметтерді тасымалдау желісі» ретінде айқындау көзделген (СК-нің 4-позициясы).

Бұл норманы талдау оның тым жалпы сипатта екенін және «заттар интернеті» тұжырымдамасының кейбір заманауи ерекшеліктерін сипаттамайтынын көрсетеді. Анықтамада заттар интернеті ұғымына қандай құрылғылар мен технологиялар енетіні нақты көрсетілмеген, бұл байланыс операторлары, әзірлеушілер және уәкілетті органдар үшін белгісіздік тудырады. Сондай-ақ, мәліметтерді тасымалдау тәсілі сияқты негізгі техникалық және функционалдық өлшемшарттар жоқ, бұл мұндай желілердің жұмысын бақылауды және оларды қолданыстағы инфрақұрылымға біріктіруді қиындатады.

Осыны ескерумен, осы норманы келесі редакцияда жазуды ұсынамыз:

30-1) Заттар интернеті – байланыс желілері арқылы бір-бірімен және (немесе) сыртқы ортамен мәліметтерді автоматтандырылған жинауды, беруді, өңдеуді және алмасуды қамтамасыз ететін біріктірілген техникалық және (немесе) бағдарламалық құралдармен жабдықталған өзара байланысты физикалық объектілердің жиынтығы.

3. Заң жобасында Заңның 2-бабында 36-4) шақыру ұғымын айқындау ұсынылады. «36-4) шақыру – абоненттің дауыстық шақыру (қоңырау) жасау үшін өзінің абоненттік құрылғысы мен басқа абоненттің абоненттік құрылғысы арасында байланыс (байланыс сеансы) орнату мақсатында орындайтын әрекеті» (СК-нің 5-позициясы).

Осы норманы талдау көрсеткендей, бұл тұжырымдаманың тек дауыстық байланыстармен шектелетінін көрсетеді, бұл қазіргі заманғы телекоммуникациялық шындыққа сәйкес келмейді, мұнда шақырулар тек дауыстық байланыс түрінде ғана емес, сонымен қатар бейне қоңыраулар, интернет қоңыраулары (VoIP) және басқа да цифрлық байланыс сеанстары ретінде жүзеге асырылуы мүмкін. Егер анықтама тек дауыспен шектелсе, онда бейне қоңыраулар, VoIP және басқа цифрлық форматтар есепке алу және реттеу ережелері аясына түспеуі мүмкін, бұл байланыс сапасы, операторлардың жауапкершілігі және рұқсат етілмеген трафикті бұғаттау туралы нормаларды қолдануда белгісіздікке әкеледі.

Осыған байланысты норманы келесі редакцияда жазу ұсынылады:

36-4) шақыру – абоненттің дауыстық шақыру (қоңырау), бейнебайланыс немесе өзге цифрлық байланыс сеанстарын жасау үшін өзінің абоненттік құрылғысы мен басқа абоненттің абоненттік құрылғысы арасында байланыс (байланыс сеансы) орнату мақсатында орындайтын әрекеті.

4. Заң жобасының 33-2-бабының 1-тармағында «абонентті кері қоңырау шалуға мәжбүрлеу мақсатында дауыс байланысын орнатуды көздемейтін (кіріс қоңырауы бірінші қоңыраудан кейін немесе оған дейін тоқтатылады) қоңырауларды жаппай генерациялауға тыйым салынады және рұқсат етілмеген трафик және/немесе байланыс желілерін заңсыз пайдалану деп танылады» (СК-нің 27-позициясы) деп көзделеді.

Осы норманы талдау рұқсат етілмеген трафиктің және/немесе байланыс желілерін заңсыз пайдаланудың осы анықтамасына ықтимал заңды автоматты хабарламалар мен жаппай ескертулер, мысалы, төтенше жағдайлар туралы хабарламалар, медициналық хабарламалар, банктер мен мемлекеттік органдардың сервистік хабарламалары түсуі мүмкін екенін көрсетеді. Бұл байланыс операторлары үшін белгісіздік тәуекелдерін тудыруы мүмкін, өйткені қандай автоматты хабарламаларға рұқсат етіледі және қайсысына тыйым салынатындығы бойынша нақты өлшемшарттар жоқ, бұл заңды трафиктің бұғатталуына әкелуі мүмкін.

Мұндай тәуекелдерді жою үшін операторлар үшін құқықтық сенімділікті қамтамасыз етуге және заңды цифрлық сервистердің шектелуіне жол бермеуге мүмкіндік беретін заңды автоматты хабарламаларға, мемлекеттік және сервистік ескертулерге ерекшелік ретінде қоспастан, рұқсат етілмеген трафиктің анықтамасын нақтылау қажет.

Осыған байланысты норманы келесі редакцияда жазу ұсынылады:

2. Мемлекеттік органдар мен қызметтердің заңды хабарламаларын, төтенше жағдайлар, қауіпсіздік қатерлері, төтенше жағдай енгізу туралы

шұғыл хабарламаларды, сондай-ақ байланыс операторларының, банктердің және абоненттерді хабардар ету қызметтерін ұсынатын өзге ұйымдардың сервистік және ақпараттық хабарламаларын қоспағанда, абоненттің алдын ала келісімінсіз алдын ала жазылған дауыс хабарламаларын пайдалана отырып, автоматтындрылған қоңырауларды жаппай генерациялауға тыйым салынады және рұқсат етілмеген трафик және/немесе байланыс желілерін заңсыз пайдалану деп саналады.